

10. Gaia: Euskara batua

Bigarren Hizkuntza II: Euskara
2018/19
Ricardo Gómez

Bibliografia

Barandiaran, Alberto, 2011, [Hizkuntzaren estandarizazioa. Euskararen berreskuratzea II](#). Garabide.

Intxausti, Joseba, 1990, *Euskara, euskaldunon hizkuntza*, Gasteiz: Eusko Jaurlaritza.

Torrealdai, Joan Mari & Imanol Murua, 2009, [Euskaltzaindia, ekin eta jarrai](#), Bilbo: Euskaltzaindia.

Zuazo, Koldo, 1988, [Euskararen batasuna](#), (Iker-5), Bilbo: Euskaltzaindia & UPV/EHU.

Zuazo, Koldo, 2005, *Euskara batua. Ezina ekinez egina*, Donostia: Elkar.

Euskara baturantz (I)

- Leizarragagandiko ametsa (?)
- Gerra aurreko garaian
  - batasunaren aurkakoak
  - batasunaren aldekoak

Euskara baturantz (II)

- Gerra ondoko egoera (1945-1964)
  - Krutwig eta lapurtera klasikoa
  - nafar-lapurtera
  - gipuzkera osotuaren gainbehera
  - euskara osotua
  - Euskaltzaindiaren ekarpena

Abiapuntuko egoera soziopolitikoa

- 1960 aldera, ekonomiak gora Ipar eta Hego EHan
- 1956az gero, frankismoa “arindu”
- 1959an ETA sortu
- Langileen grebak
- Kooperatibak
- *Enbata* (1960, 1963)

Abiapuntuko egoera soziolinguistikoa

- Giro egokia:
  - Herri handietako **gazteria** euskara erabiltzen hasi
  - Ikastolan **haurrak** ikasten hasi
  - Gau eskoletan **helduak** ikasten hasi
  - Euskara modernotzeko, hiritartzeko, kulturen trebatzeko eta euskaldunen premia guztiei egokitzeko **borondatea**
  - **Euskal Herria** bere osotasunean gogoan
  - **Hizkuntza** (ez arraza) nortasunaren ezaugarri

Euskara batua: aitzindariak (I)

- 1959: Euskaltzaindiaren agiria euskal hitzei buruz
  - “Euskal-itzak dira euskera bizian sustraituak daudenak”
- 1959: Aresti, *Maldan behe*
  - euskara batuan *avant la lettre* (AIP 153)
  - *Eredua*:
    - *Erdialdeko euskara*
    - *Lapurdiko literatur tradizioarekin uztartuta*

Euskara batua: aitzindariak (II)

- 1963: Txillardegik dimisioa eman Euskaltzaindian
- 1963: *Euskal Idazkaritza*, “Hizkuntza Saila” (Baionan): batasunari lehentasuna
  - 1964an batzar irekia (idazle eta irakasle jendea)
  - txostena ([Jakin 18 \(1965\), 20-28](#)): arau zehatzak eta argiak
- 1968: [Idazleen Alkartea](#): Euskaltzaindiari babesa erakutsi

Arantzazu eta inguruak (1968)

- 1918-1968 ospakizunak?
  - Arestiren haserrea urtarrilean (AIP 157)
  - Euskaltzaindiak ardura Mitxelenaren esku utzi
    - ezin egokiagoa
- Mitxelenaren txostena urrian
  - ortografia (*h*)
  - euskal hitz zaharrak (AIP 159)
  - hitz berriak
  - deklinabidea
  - hitz zerrenda (batuaren lehen hiztegia)

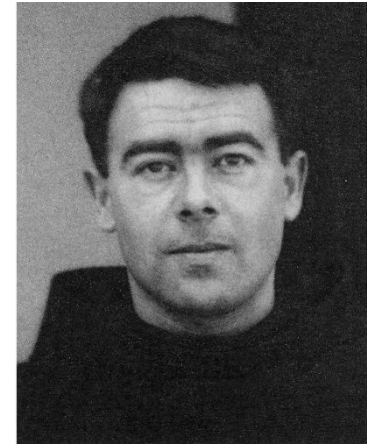

Arantzazu ondoko zalaparta

- Hego EHn batez ere
- gazteak vs. zaharrak
- *H* ikur
- hizkuntzatik kanpo kokatu eztabaida: tradizioa vs. “iraultza”
- **AIP**
  - **161** alde (Luis Haranburu Altuna, 1972)
  - **162-163** kontra (A. M. Labaien, 1972)
  - **165** H = ETA (Latiegi & Oñatibia, 1982)
- Villasanteren erantzuna ([1973](#)) (**AIP 166-167**)
- *H* aitzakia ere

Villasanteren agintaldia (1970-1989)

- pertsona egokia
  - arautzea egiteko
  - batzordeak antolatu
  - Euskaltzaindia aurreku
- araugintza (1968-1978)
  - aditza (laguntzailea [1973](#), trinkoa [1977](#))
    - eremu zabaleneko eta hiztun gehienek erabiltzen zituzten adizkiei lehentasuna
    - hori ezin zenean, erdialdekoak eta literatur tradizio sendokoenak
    - bake giroan (!?)

Villasanteren agintaldia (1970-1989)

- 10 urteko epea
  - eredua onartzen?
  - aurrerantzean nora eta nola?
- Bergarako biltzarra (1978): hausnar garaia
  - aurkakoak bai, noski
    - Euskerazaleak
    - Kardaberaz Bazkuna (Lekuona)
  - aldekoak nagusi
    - hain denbora gutxian, hainbesteko arrakasta

Villasanteren agintaldia (1970-1989)

- Ondoko araugintza
  - deklinabidea ([1979](#))
  - erakusleak ([1979](#))
  - maileguzko hitzak egokitzeko arauak (1983-1985)
    - erdaratik hitz berri gehiegi
      - (“Euskaltzaindiaren bigarren agiria euskal hitzei buruz”, [1991](#)) ([AIP 182](#))

Leioako biltzarra (1994)

- 1980-1990 gainbehera
- 1991 Euskara Batuko batzordea
  - aholkuak
  - adostasuna
  - biltzarra
  - erabakiak argitara: Arauak (1994-)
- Tarteko erabakiak
  - ahoskera (1988): hizkera mailen arabera aukerak
  - *Hiztegi Batua* (1995) > (1. itz.: 2000) > (2. itz.: 2010)

Hiztegigintza batua

- *Batasunerako hiztegia*, 1969.
- *Batasunaren kutxa*, 1970 (Euskal Idazleen Elkarte) (Aresti & Kintana).
- Mitxelena, [Orotariko Euskal Hiztegia](#) (OEH), 1987-2005, 5. argit. 2017.
- Sarasola, [Hauta-lanerako euskal hiztegia](#), 1984-1995
- Sarasola, *Euskal Hiztegia*, 1996.
- ELHUYAR, *Euskara-gaztelania / castellano-vasco hiztegia*, 1996.
- Euskaltzaindia, *Hiztegi Batua*, 2000, 2011, 2015.
- ELHUYAR, *Hiztegia. Euskara-gaztelania / castellano-vasco*, 2000, 2013.
- [Euskaltzaindiaren Hiztegia](#), 2012, 2. argit. 2016.